

A-7708

2 p

ARTUR-TÕELEID KLIIMANN

NIMEÕIGUS

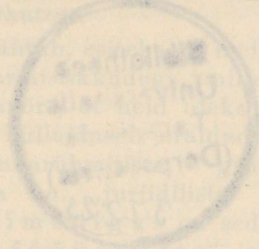
Handwritten scribble

1931

ARTUR-TÕELEID KLIIMANN

Nimeõigus.

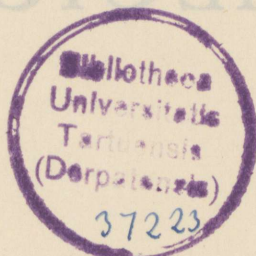
NIMEÕIGUS

18/1931

ARTUR-TÖLFELD KLIMANN

NIMEÕIGUS 2. ✓

A-7708

Nimeõigus.

I. Nimeõigusena mõistetakse administratiivõigusteaduses neid normistikke, mis määritlevad üksiku inimisiku nimega seotud avalikke õigusi ja kohuseid. Inimisiku nimena aga mõeldakse neid väljendeid, milliste varal ollakse õigustatud ja kohustatud ennast eraldama teistest inimisikutest.

Antud mõistetest nähtub, esiteks, et meil on ses küsimuses tege- mist eeskätt selliste normistikkudega, mille sihiks on individualiseerida inimisikuid sedavõrt; et neid oleks võimalik teatavate väljendite varal üksteisest küllaldaselt eraldada. Need normistikud ei määritle järelikult inimrühmitiste, -gruppide, -kolleegiumide, -kollektiivide, eriti aga nn. „juriidiliste“ isikute nimega seotud õiguslikke küsimusi. Nimeõigus on sedaviisi vaid üksikute inimisikute, s. o. „füüsiliste“ isikute nime õigus.

Teiseks nähtub nimeõigusemõistest ilmselt, et sellekohased normistikud ei käsitle mitte kõiki inimisiku nimega seotud õigusi ja kohuseid. Administratiivne nimeõigus tahab olla vaid inimisikute nime avalikõigus. Nõndaviisi jäävad sellest õiguseharust kõrvale kõik inimisiku nime era- ja eriti tsiviilõiguslikud normid.

Administratiivõiguse raamides nimeõiguse ülesandeks on korraldada küsimusi, mis on seoses nime omistamisega ja muundamisega.

Nime omistamist käsitlevate normistikkude ülesandeks on määritleta nime saavate isikute kontingenti, nime võtmise protseduuri ja nime õiguste ja kohuste seadusejõusse kasvamist.

Nime muundamist korraldavad normistikud käsitlevad eeskätt nime muutmist. Ühtlasi on nende ülesandeks lahendada sari probleeme, mis on seoses nime parandamisega, õiendamisega ja täiendamisega.

Nime muutmisenä mõeldakse oleva nime tühistamist ja uue võtmist. Muutmise normistik määritleb esireas nime muutmiseks vajalikke eeltingimusi. Jätkuvalt on tema ülesandeks selgitada nime muutmise viise. Ja lõppeks see normistik määritleb uue nime maksmahakkamist.

Samad küsimused nime muundamise eeltingimustest, protseduurist ning maksmahakkamisest korduvad nime parandamise, õiendamise ja täiendamise juhtudel.

Parandamisena mõistetakse nime sõnalisel väljendis esinevate õigekirjavigade kõrvaldamist.

Õiendamiseks loetakse nime sõnalise väljendi ebaõige kuju muundamist seadusepäraseks kujuks.

Täiendamiseena mõistetakse nime olevaile osistele uute sõnaliste väljendite lisandamist.

II. Administratiivne nimeõigus käsitleb nime alati vahendina. Sellekohaselt võime vaadelda administratiivõigusliku nimena iga-suguseid väljendeid või väljendite komplekse, milliseid saaks kasutada riigi elanikkonda kuuluvate isikute individualiseerimiseks.

Vastavaist normistikest nähtub, et iga nimi moodustatakse vähemalt kahest osast, s. o. ees- ja perekonnanime väljendist. Eesnimi võib omakorda koostuda mitmest eriväljendist. Samuti on lugu perekonnanimegagi. Ka see võib esineda mitme erinime ühtumina.

Ees- ja perekonnanimede väljenditele lisaks on teinekord võimalik isikute individualiseerimiseks kasutada veel muidki väljendeid. Nii on võimalik isikute küllaldaseks eraldamiseks rakendada mitmesuguseid tiitleid, aukraade ning teenistusastmeid.

Üsikuid sõnalisi väljendeid, millised moodustavad teatava isiku nime, nimetame nimeosisteks. Sellekohaselt on nimeosis iga eesnimi, samuti perekonnanimi, aga ka auastmete ja tiitlite väljendid.

Vastavaist normistikest selgub, et administratiivõiguslikes nimedes leidub kaht liiki osiseid. Ühed nimeosised peavad esinema eranditult iga kodaniku nimes. Kodanik ei või oma isikut ametlikus elus teisiti märkida kui just nende nimeosiste kaudu. Nõnda on seesugused nimeosised teatava määrani obligatoorsed kodanikule. Obligatoorset laadi nimeosiste kõrval leidub teine liik nimeosiseid, milliste tarvitamine ametlikus elus ei ole sunduslik kodanikule. Nende kasutamine on aga asjaomastele isikutele lubatud ja kaitstud. Nõnda on need nimeosised fakultatiivset iseloomu.

Ülalöeldu kohaselt teeme vahet ka kahe-suguste normistikkude vahel. Teeme vahet normistikkude vahel, mis korraldavad obligatoorseid nimeosiseid, ja normistikkude vahel, mis määritlevad fakultatiivseid nimeväljendeid.

III. Eesti maksvas obligatoorses nimeõiguses käsitleme nimeväljendi neid osiseid, mille ta isiku nimi meil ei ole üldse mitte mõeldav. Niisuguste nimeosiste hulka kuulub ka iga nime perekonnanimi ja eesnimi. Perekonnanimega märgitakse isiku kuuluvust teatavasse perekonnanimelisse isikkonnasse ehk kollektiivisse. Eesnime aga tarvitatakse ühtede ja samade perekonnanimeliste isikute individuaalseks eraldamiseks. Nendest obligatoorsetest nimeosistest on perekonnanimi muundatav väljend. Eesnimi on aga teatava määrani muundamatu nimeosis.

1. Igal Eesti Vabariigi riikkondsusse kuuluval isikul peab olema teatav nimi ees- ja perekonnanime väljendite kujul¹⁾. Puudub kellelgi neid nimeosiseid, peab talle neid ametlikult omistatama.

¹⁾ RT 1926, 11, I, 10, § 1. — RT 1925, 191/192, I, 110, §§ 29 jj.

Obligatoorne nimeosis võib tegeliselt puududa naturaliseeritaval välismaalasel ning teatavatel juhtudel ka eesti kodanikkude vast-sündinul.

Naturaliseeritavale välismaalasele omistatakse perekonnanimi sellekohase kirjaliku sooviavaldise põhjal²⁾. See sooviavaldis, mis sisaldab muude andmete hulgas eeskätt valitud nime, olgu esitatud kuue kuu jooksul³⁾. Selle ajavahemiku algust arvatakse isiku riik-kondsusse astumise päevast. Ei ole selle aja vältel endale nime veel võetud, omistatakse nimi Sise- ja Kohtuministri poolt.⁴⁾

Sooviavaldis esitatakse naturaliseeritava isiku elukohas⁵⁾ asu-vale perekonnaseisuametile. Elukohana mõeldakse siin alalist või ajutist viibimist teatava territoriaalse omavalitsuse pindalal. Aju-tine elukoht tuleb arvesse ainult sel juhul, kui sooviavaldanud koda-nikul ei ole alalist elukohta. Alaliseks elukohaks aga loetakse seda valda, alevit või linna, kus isik teotseb, või kus asub tema kinnis-vara või kodumajandus⁶⁾.

Perekonnanime sooviv isik peab vastavale ametnikule esitama kõigepealt tõendise selle kohta, et ta on subjektiivselt õigustatud saama vastavat nime. Teiste sõnadega, ta peab oma sellekohases sooviavalduses selgitama, et tema nimes puudub obligatoorne pere-konnanime osis. Ühtlasi peab ta ka mainima kas ja kellega ta on abielus. On tal lapsi, siis ta peab märkima neidki nimepidi ja ka vanuse järgi. Nõutav on ka teade sellest, kus linnas, alevis või vallas peetakse tema perekonnaakte⁷⁾.

Seadusliku perekonnanime puudumist võib tõestada politsei või vallavalitsuse sellekohase tunnistusega. Seda võib teha ka Sise- ja Kohtuministeriumi sellesisulise õiendusega. Viimane tõestuse-viis on võimalik muidugi sel juhul, kui sooviavaldanu on Eesti riik-kondsusse juba vastu võetud.

Muude andmete tõestamiseks võib kasutada mitmesuguseid ametlikke dokumente. Kõige kohasemad on seks otstarbeks mui-dugi sellesisulised ürikud mitmesuguste perekonnaseisuaktide näol. Mainime siin eeskätt meetrikuid, personaalkirju, sünnitunnistusi, abielu registreerimise tõendisi jne. Eelmainitud ürikuid võivad asendada ka nende seaduslikus korras kinnitatud ära kirjad. Aga isegi hoopis teisesisulised dokumendid võivad olla kõlvulikud va-jaliste tõendistena. Viimased võivad tulla arvesse muidugi ainult sel juhul, kui nad sisaldavad vastavaid andmeid küllalt usutaval kujul. Mainime seesugustena isikutunnistusi, passe, teenistuslehti või kaitsevääst vabastamise kirju. Kahtluse korral ei tarvitse pere-konnaseisuametnik viimast liiki ürikuid siiski mitte arvestada.

On nime võtja abielus, peab ta oma sooviavaldisele lisandama ka oma naise dokumentaalse nõusoleku. Samasugune nõusolek on

²⁾ RT 1926, 11, I, 10, § 4.

³⁾ L. c., § 1.

⁴⁾ Ibid., § 6.

⁵⁾ Ibid., § 2.

⁶⁾ Vrd. Riigik. sel. 22. II, 1921. — Do 30. IV, 1921.

⁷⁾ RT 1926, 11, I, 10, § 4.

ka tarvilik tema lastelt, kui need on juba ületanud kaheksateistkümneenda eluaasta⁸⁾). Nii naise kui laste nõusolek võib olla väljendatud ka samal sooviavaldisel. Seda võib seal teha kas eriteatiseana või lihtsalt sel teel, et lisandatakse vastavale sooviavaldisele ka nõusolijate allkirjad. Viimasel juhul see sooviavaldis esineb vormiliselt kõigi allakirjutanut ühissooviavaldisena. Sisuliselt jääb selline ühisdokument siiski üksipäini esimese allakirjutanu, s. o. perekonnapea sooviavaldiseks.

On sooviavaldanu täitnud kõik eelselgitatud tingimused, siis perekonnaseisuametnik protokollib soovitud nime perekonnanimed protokolliraamatusse⁹⁾). On sooviavaldanu perekonnaseisu muudatusi registreeritud sama ametniku man, teeb see ametnik ühtlasi tarvilikud tähendused aktiraamatusse vastava akti äärele ja ka perekonnaregistri märkuste lahtrisse. Vastasel korral see ametnik saadab tehtud protokollist ärakirja vastavale perekonnaseisuametile sellekohaste märkmete tegemiseks.

Ei vasta sooviavaldis kõigile eelselgitatud nõuetele, teeb ametnik eitava otsuse. Seda võib teha kas otse sooviavaldisel enesel või mõnel erilehel. See otsus jäetakse asjatoimetuse juurde, kuid kuulatakse igal juhul ka sooviavaldanule allkirja vastu.

Kõik tüliküsimused, mis ses asjas tekivad, lahendatakse administratiivkohtu teel üldises korras. Küsimuste otsustamine kuulub kohaliku rahukohtu kompetentsi. Kaebus olgu aga esitatud perekonnaseisuametnikule enesele, kuid olgu adresseeritud mainitud kohtuasutise nimele. Kaebuse esitamiseks on üks kuu aega.¹⁰⁾

Administratiivkohtu otsustel ei ole ses küsimuses normatiivse toimingu iseloomu. Administratiivkohus ei saa ise sooviavaldanule nime omistada. Kohus saab rohkemalt käskida perekonnaseisuametnikku täita oma kohuseid. Ainult nime protokollimisel on konstitutiivse toimingu iseloom, sest et ainult protokolliakti läbi uus nimi saab perekonnanime õigusliku jõu. Protokollitud perekonnanime kandmisel perekonnaseisu muudesse kirjadesse on vaid deklaratiivne tähendus.

Perekonnanimi, mis eelmainitud korras omistatakse perekonnapeale, omistub ühelhoobil ka kõigile tema alla-kaheksateistkümneaastastele lastele.

Hoopis teisiti on lugu nime omistamisega eesti kodanikkude vastsündinutele. Vastsündinuna mõeldakse siin üksnes elusalt sündinud lapsi. Elussündinu aga on see, kes sündides avaldab elutunnuseid, s. o. hingab, häälitseb või karjub. Vastupidiselt sellele surnult sündinu on see, kelle elusalt sündimine oli oletatav, kuid kes sündides siiski ühtki elutunnust ei avaldanud. Surnult sündinu ei ole nimeõiguse mõttes üldse mitte isik. Niisugusele ei omistata seepärast ka mingit nime¹¹⁾.

⁸⁾ Ibid., § 3.

⁹⁾ Ibid., § 5.

¹⁰⁾ Ibid., § 5 — RT 1929, art. 110, II. o. — RT 1919, 10, I, §§ 9 jj.

¹¹⁾ RT 1925, 191/192, I, 110, § 34: „Surnultsündinute üle tehakse ainult surmaakt, lapsel nime andmata.“

Nimeõigus jagab kõik vastsündinud abielulasteks, vallaslasteks ja leidlasteks. Nime omistamise kord olenebki sellest, millisesse liiki nimetatav vastsündinu kuulub.

Abielulaps on see, kes on sündinud seadusepärasest ¹²⁾ abielust. Vallaslaps on see, kes ei ole sündinud seadusepärasest abielust. Leidlaps aga on see vallas- või abielulaps, kelle vanemad ei ole teada.

Abielulastele omistub isa perekonanimi ¹³⁾. Vallaslapsele aga omistub tema ema perekonanimi ¹⁴⁾, välja arvatud need juhud, kui vallaslaps on veel enne tema sünni registreerimist saanud abielulapseks, näiteks, seadustamise teel. Leitud vastsündinu nimetatakse teda kasvatava kodaniku või asutise soovi kohaselt. Leidlapse vanemate ilmsiks tulekul tühistatakse see nimetus ja asendatakse vanemate perekonanimiga ¹⁵⁾.

Perekonanimi omistatakse vastsündinule tema märkimisega sündide aktiraamatusse. Registreerimine toimub kohalikus perekonnaseisumetis, välismaal aga välisametis kohaliku õiguse järgi. Registreerimist toimetatakse vanema või vanemate (leidlapse juhul aga leidja) suulise teatise põhjal. Mainitud isikute takistatud olles võivad sellise esitise teha ka lapsed või koguni kõrvalised isikud. Tarvilisel korral võidakse nõuda teatise kinnitamist ühe tunnistaja läbi. Igal juhul esitatagu teatis ühe kuu aja jooksul, arvates selle tähtaja algust lapse sünni päevast ¹⁶⁾.

Leidlapsest teatatakse kohalikule politseile. Sellekohane teatis tehtagu aga hiljemalt järgmisel päeval pärast leidu. Teatajaks on leidja, maja- või korteriperemees, kelle elamusse laps on poetatud. Teatise vastuvõtva politsei ülesandeks on protokollida juhtum ühes tarvilikkude andmetega ning anda leidlaps mõne kodaniku või asutise kasvatada. Kodanik või asutis on kohustatud tema registreerimise tavalises korras ¹⁷⁾.

Vastsündinule perekonanimi registreerimise toimingul ei ole normatiivset tähtsust. Vastav toiming on vaid deklaratiivset laadi, välja arvatud leidlapse nime aktidesse märkimine. Viimane toiming on erandlikult konstitutiivse iseloomuga. Leidlapse perekonanimi tekib alles selle nimeosise registrisse kandmise järele, kuna abielu- ja vallaslapse perekonanimi on ipso jure juba enne sünni registreerimist olemas.

Nime eesnime osa tekib registreerimise teel. Eesnimi omistatakse vastsündinule tema märkimisel sündide registreerimise aktisse ning astub jõusse selle akti allakirjutamise momendil. Eesnime valijaks on abielu- ja vallaslapsele tema vanemad, leidlapsele teda kasvatama kohustatud kodanik või asutis ¹⁸⁾.

¹²⁾ Vt. BTsS §§ 133 jj.

¹³⁾ Vt. 1. c., *ibid.* — Vrd. RT 1925, 191/192, I, 110, § 29.

¹⁴⁾ L. c., § 31.

¹⁵⁾ *Ibid.*, §§ 32 jj.

¹⁶⁾ *Ibid.*, §§ 29 ja 30. — TsKpS §§ 1348 j.

¹⁷⁾ RT 1925, 191/192, I, 110, §§ 32 ja 33.

¹⁸⁾ Vt. märkmed 15. ja 16.

Eesnimi võib moodustuda kas ühest või mitmest eriväljendist. Kõik ühele ja samale isikule kuuluvad eriesnimed on ühevõrdselt obligatoorsed. Kuid perekonnaseisu aktides märgitud järjekorral on siiski teatav tähtsus.

On mõeldav, et isik oma mitmest eriesnimest tegeliselt tarvitab vaid esimest, jättes teised hoopis mainimata. Kuid ei ole lubatav, et jäetakse ära esimene nimi ja tarvitatakse kas teist või koguni kolmandat-neljandat.

On mõeldav, et isik isegi ametlikus elus oma eesnime märgib vaid selle algtähega. Mitme eriesnime juhul on lubatav nendest esimese väljendi algtähe üksinda märkimine. Kuid ei ole siiski mõeldav teise või koguni kolmanda eriesnime eestähtede üksinda tarvitamine.

Eesnime registreerimise toimingul on alati konstitutiivne iseloom.

Kord omistatud eesnimi on põhimõtteliselt tühistamatu, muutmatu ja täiendamatu. Kuid teatava määraneni on eesnimigi ometi muundatav. Tema väline kuju on parandatav ja õiendatav.

2. Nime muutmine, s. o. endiste nimeväljendite asendamine uutega, on lubatav perekonnanime osas.

Perekonnanime muutmine võib olla, esiteks, legaalne¹⁹⁾. Legaalne muutmine ehk muutmine „seaduslikus korras“ on nime muutmine seadustamise, adopteerimise, abiellumise või abielu maksvuseks ja lahutatuks tunnistamise teel.

Seadustatav isik saab endale seadustava isiku perekonnanime²⁰⁾. Vallaslapse seadustab tema vanemate abiellumise fakt. Et seadustunud isikul tekib perekonnanimi ipso jure, siis on tema nime perekonnaseisu kirjadesse märkimisel üksnes deklaratiivne tähtsus.

Adopteerimine aga toimub erilise protsessuaalse akti kaudu. Sellel aktil on juba konstitutiivne iseloom. Kuid adopteeritud isiku uue nime märkimine perekonnaseisu kirjadese on sel juhulgi täiendavalt tarvilik²¹⁾.

Abielluv naine²²⁾ muudab oma perekonnanime mehe perekonnanime vastu. Lahutuse korral ta võib²³⁾ oma endise perekonnanime tagasi saada. Ex lege ta saabki selle tagasi, kui ta tunnistatakse lahutamises süüdlaseks pooleks ja tema mees seda põhjendatult nõuab²⁴⁾. Maksvuseks tunnistatud abielu puhul naise senine perekonnanimi tühistub ja asendub endisega, s. o. nimega, mis

¹⁹⁾ RT 1925, 191/192, I, 110, § 61.

²⁰⁾ BTsS §§ 173 jj. — TsKpS §§ 1460¹ jj.

²¹⁾ Vt. märke 20. — TsKpS §§ 1460, pp 8 jj.

²²⁾ Vt. BTsS 5, 6. — Vrd. RT 1922, 138, I, 88. — Kuigi ka naise vallaspõlve perekonnanimi märgitakse vastavasisse perekonnaseisuaktidesse, ei tule sellele asjaolule omistada mingit relevantsust. Sellel toimingul on üksnes ametiasutise interne aktsiooni iseloom. Naise vallaspõlve nime ametlikkudesse dokumentidesse märkimine ei loo sellepärast selle nime suhtes kellelegi mingeid õigusi ega kohuseid.

²³⁾ L. c., § 32.

²⁴⁾ L. c., *ibid*.

tal oli enne maksvusetu abiellu astumist²⁵⁾). Kõik need nimemuudatused toimuvad sellekohaste protsessuaalsete aktide alusel, millel on konstitutiivne iseloom. Need muudatused olgu aga registreeritud ka vastavates perekonnaseisuaktides. Viimasel toimingul aga ei ole normatiivset tähtsust.

Teiseks nime muutmine võib olla ka fakultatiivne. Fakultatiivne nime muutmine on niisugune, mis ei olene mingisugustest relevantsetest faktidest. Ta ei olene enam sellistest faktidest nagu seadustamine, adopteerimine, abiellumine või abielu lahutamine. See sugune muutmine oleneb üksnes isiku enese vabast tahtest. Sellepolest see muutmiseviis erinebki legaalsest. See erinevus aga tuleb nähtavale veel ühes teiseski asjas. Ülal loendatud relevantsete faktide tekkides tekib isikutele subjektiivne õigus oma nime legaalseks muutmiseks. Fakultatiivseks muutmiseks aga ei ole kellelgi sellist isiklikku õigust olemas. Fakultatiivne muutmine on ainult teatav võimalus. Selle võimaluse teostamist isik võib vaid paluda, kuid ei või nõuda. Võimud võivad sellekohasele palvele tulla vastu, võivad aga jätta selle palve ka rahuldamata. Teiste sõnadega, legaalse muutmise juhul võimud on vastavaks toiminguks alati kohustatud ja õigustatud, fakultatiivsel juhul aga ainult õigustatud, kuid mitte alati kohustatud²⁶⁾.

Fakultatiivne nime muutmine on lubatav ainult teatavatel juhtudel. Oma nime muutmise soovi on võimalik avaldada kõigil neil põhjustel, mis takistavad senisel nimel funktsioneerimist isikut eraldava vahendina. Eeskätt on siin mainida, näiteks, senise nime liiga laialt kasutatavust. Kuid võidakse lubada nime muuta ka soovi korral säästa oma sugukonnanimi. Isiku individualiseerimiseks on ju küllalt tähtis nime traditsionaalsus ja põlvenemine. Eksitavalt mõjub ka antikultuurne, antinatsionaalne ja antimoraalne nimeväljend²⁷⁾.

Fakultatiivset nime muutmist toimetatakse Kohtu- ja Siseministri kaudu. Soovija peab olema vähemalt kaheksateist aastat vana. Ei ole ta seda, tarvitseb ta oma nime muutmiseks vanemate nõusolekut. On ta eestkostusel, tarvitseb ta seks toiminguks eestkostja nõusolekut, mida viimane avaldab vaestelastekohtu vastaval loal. Ka abielusolija tarvitseb oma nime muutmiseks abikaasa nõusolekut²⁸⁾.

²⁵⁾ L. c., § 18.

²⁶⁾ Kuigi fakultatiivne nimemuutmine oleneb ametniku nn. diskretsiooniõigusest, ei tule ometi arvata, nagu ei oleks ametnik siin ühegi normiga seotud. Ka diskretsiooniõigus on meil kohtulikult kontrollitav ja nimelt selles mõttes, kas see õigus on selleks kasutatud, milleks ta on antud. On ametnik selle õiguse käsitamisel lasknud ennast juhtida mingist kõrvalisest motiivist, aga mitte riigi üldhuvist, või on ta eksinud, võib kohus tema tehtud otsuse tühistada. -- Vt. diskretsiooniõiguse kohta A.-T. Kliimann, „Vaba kaalutus“ ja selle kohtulik kontrollimine, Äratrükk „Õigusest“ 1923, 3, lk. 5 j.

²⁷⁾ RT 1930, art. 338, § 1.

²⁸⁾ L. c., § 1.

Palve nime muutmiseks avaldatakse kirjaliku dokumendi kujul. Selles mainitakse soovitud nimi ja selgitatakse ühtlasi nime muutmise põhjust. Palvele lisandatakse isiku riikkondsuse ja perekonna-seisu tunnistused, ülalmainitud nõusolekuavaldised ja ametlikke teatisi selle kohta, kus paluja sünd ja abielu on registreeritud ja kus peetakse tema perekonnaregistrit palve esitamise momendil. Ühtlasi paluja teeb teatavaks oma alalise elukoha ja lisandab maksvate takside järgi Riigi Teatajas kuulutamise raha ning peale selle veel viis krooni nime muutmise registreerimise kuludeks²⁹⁾.

Kui palve rahuldatakse, avaldatakse uus nimeväljend Riigi Teatajas. Selle toiminguga antakse kõigile asjast huvitunuile subjektiivne õigus esitada vaideid nime muutmise vastu. Need vaided olgu esitatud kirjaliku dokumendi kujul kolme kuu jooksul, arvates seda tähtaega nimeväljendi kuulutamise päevast³⁰⁾.

Eelmainitud tähtaja möödudes tehakse vastav otsus teatavaks nii palujale kui ka vaide esitajale. Kõik tüliküsimused, mis tekivad seoses selle ja kõigi varem tehtud teiste otsustega, lahendatakse administratiivkohtu teel üldises korras. Otsustajaks kohtuasutiseks on Riigikohtu Administratiivosakond. Sellekohane palve esitatakse Kohtu- ja Siseministrile, kuid adresseeritakse eelmainitud kohtuasutise nimele. See peab toimuma ühe kuu jooksul, arvates seda tähtaega eitavate otsuste teatavaks tegemise päevast³¹⁾.

Ministri jaataval otsusel, muuta isiku senine nimi, on konstitutiivne iseloom. Kuid selle toiminguga uus nimi saab vaid nn. materiaalse õigusejõu. Formaalne õigusejõud omistatakse nimele tema märkimisega perekonnaregistrisse. Teiste sõnadega, isik on õigustatud võtma oma uue nime ametlikule tarvitamisele alles siis, kui see on juba registreeritud³²⁾.

3. Nime parandamine on meil võimalik nii perekonna- kui ka eesnime osas.

Parandatavad on peamiselt nimes leiduvad õige kirjavead. Üldiselt on parandamine vaid teatavais kitsais piires võimalik³³⁾. Keeleliselt parandatav nimekuju ei tohi paranduste tõttu muutuda tundmatuseni. Ka parandatud nimi peab jääma nii kõlaliselt kui kirjavormilt ikkagi endiseks. Näiteks on lubatav parandamise teel muuta Arthur Arturiks, Leppik Lepikuks ja Sügis Sygiseks, kuid mitte Hans Antsuks, Johann Juhaniks või Schuhmann Šuumaniks.

Ei ole lubatav toimetada nimes parandusi nimeväljendi moderniseerimise sihiga. Sellekohaselt ei ole lubatav Karu pro Karro. Viimast nimeväljendit võib parandada rohkemalt Karo kujuliseks. Samuti ei või esineda Punapea pro Punapa, Perapalu pro Parapalu, Maier pro Mayer.

Võõrkeelsetest dokumentidest muulaste nimeväljendite ümberkirjutamisel ei ole lubatud neid väljendeid eestindada. Saksa Müller

²⁹⁾ Ibid., §§ 2 jj.

³⁰⁾ Ibid., § 3.

³¹⁾ Ibid., § 4. — RT 1929, art. 110, II. o. — RT 1919, 10, I, §§ 9 jj.

³²⁾ RT 1930, art. 338, § 5.

³³⁾ Vrd. Riigikohtu Tsviilosak. toim. 1927, 30.

ei tule kirjutada mingil tingimisel keeueuendusliku y'ga, vene Popova ei või muutuda Popov'iks, ungari Pest'i ei või märkida Pešt'ina. Üldiselt tuleb võõrkeelsetest dokumentidest nimeväljendite transskribeerimisel talitada Rahvusvahelise Foneetika Seltsi eeskirjade kohaselt. Kui eesti keele tähestik võimaldab säästa võõrkeelse nimeväljendi algkuju, tuleb seesugune nimi transskribeerida täpsalt nõnda, nagu ta märgitud võõrkeelsetel dokumentidel. Kui aga võõrkeelne nimeväljend on moonutatud tema transskribeerimisel mõnda teise keelde, tuleb ta parandada algkeeleliseks. Nii, näiteks, ei tule prantsuse nime vene dokumentidest ümber kirjutada mitte vene moodi, vaid prantsuse transskriptsiooni kohaselt. Kuid venestunud muulase nime kirjutame ikkagi vene viisi. Näiteks Gessen jääb meilgi Gesseniks, mitte muutudes saksapäraseks Hesseniks.

Parandusi oma nime väljendis võib teha iga kodanik manu proprio iure. Olgu aga lisandatud, et selliseid parandusi ei või oma käega iialgi teha ametlikkudel dokumentidel.

4. Nime õiendamine³⁴⁾ nagu parandaminegi on meil võimalik nii ees- kui perekonnanime osas.

Nimede õiendamine toimetatakse ainult perekonnaseisuametniku kaudu. Õiendamise tarvet on vaja tõestada sellekohaste dokumentide põhjal. Leitakse õiendus olema tarvilik, teostatakse tema erilise akti kujul. Selles aktis märgitakse uued andmed, aeg, mil õiendus tehakse, ja alus, mille põhjal õiendus on tehtud. See akt koostatakse tavalises korras ja kirjutatakse alla isikute poolt, kes asjaosalistena võtavad osa akti tegemisest.

Ei ole võimalik oma nime õiendada perekonnaseisuametniku kaudu, tuleb seda taotella järelevalveasutiste läbi. Ei ole see selgi teel võimalik, tuleb õiendus lahendada kohtu kaudu.

Õiendamine on põhjendatud kõigil neil juhtudel, kus maksev nimekujund on koormav ning ebaselge ja, peaasi, ei ole õige. Võtame näiteks perekonnanime väljendi Poom - Bom - Pomm. On ilmne, et ses kolmeliitelises nimes esialgselt võis olla maksev vaid üks väljend. Kui läheb korda tarvilikkude dokumentidega seda tõestada, on võimalik näitena esitatud nime õiendada üheväljendiliseks.

Kui nimeõiendamine avaldub vaid tarves muuta ühtainust häälikut või hääliku kirjaviisi, võiks õiendamine toimetada ilma erilise protseduuritagi. On kellegi nimi omaaegsete kirikumeetrikute järgi, näiteks, Limberg, on see nimi nüüd aga Liimbergiks moonunud, siis võiks isik ise käepärast oleva meetriku alusel hakata oma nime tarvitama õiendatul kujul. Olgu aga tähendatud, et ametlikkudel dokumentidel õiendamisi oma käega toimetada ei või, olgu see nimi kui vigane ja võlts tahes.

5. Nime täiendamine on meil võimalik üksnes perekonnanime osas. Kord omistatud eesnimi on põhimõtteliselt täiendamatu.

Täiendamise kohta ei ole eesti õiguses olemas sellesisulisi erinormistikke. Soovijal oma nime täiendada tuleb sellepärast talitada

³⁴⁾ Vt. RT 1925, 191/192, I, 110, IV. pt.

täpsalt nõnda, nagu ta talitaks oma nime muutmise juhulgi. Nime täiendamine on meil võrdne nime muutmisele.

IV. Peale ülalkirjeldatud obligatoorsete nimeosiste on meil võimalik kasutada ka nn. fakultatiivseid nimeosiseid. Ka meil on lubatud tarvitada erilisi nimelisandeid mitmesuguste au- ja teenistusastmete ning tiitlite ja kraadide näol.

Fakultatiivseid nimeosiseid kasutatakse tavaliselt ikka nimekandja vabal soovil. Kuid siingi võivad luua erandeid nii tavaõiguslikud kui ka internsed normistikud.

1. Meil Eestis on auastmete instituut olemas üksnes kaitseväes. Riigi-, omavalitsuste, samuti erateenistuses puudub auastmete kord pea täielikult.

Kaitseväes on auastmete käsitlemine korraldatud sellekohase internse õiguse alusel. Selle järele loetakse auastmeid kaitseväelaste perekonnanimedele sunduslikkudeks lisanditeks. Kaitseväes on auastmete väljendid seega iga nime lahustamatuks osiseks.

Riigi- ja omavalitsuste, samuti erateenistuses on fakultatiivsete nimeosistena tarvitamisel ainult teenistusastmed. Teenistusastmete väljendid on tegelisel ja õiguslikult sellel alal tõepoolest fakultatiivsed. Need väljendid ei muutu kunagi vastavate isikute nimede obligatoorseks osiseks.

Teenistusastmeid käsitletakse sellekohase internse tavaõiguse põhimõtete järgi. Ametnikkude internses elus ei või jätta teenistusastmete väljendeid nime ette lisandamata.

2. Aukraadide instituut on meil olemas üksnes teadusliku teotsemise alal. Siin moodustavad aukraadide väljendid isiku nimest ühe osa. Dr. jur., mag. phil. või arst on tarvitavad ametlikkude nimeosistena, kuid ikkagi ainult fakultatiivselt.

Aukraadide väljenditele lisanduvad siin veel teaduslikkude teenistusastmete väljendid. Viimaseid käsitletakse internse tavaõiguse põhimõtete järgi.

Nii teaduslikud kraadid kui teenistusastmed on puhtisiklikud nimeosised. Neid võib kasutada üksnes see isik, kellel on selleks subjektiivne õigus olemas. Võõra au- või teenistusastme väljendi tarvitamine ei ole lubatud. Kuid on siiski sallitav, kui keegi kolmas tituleerib isikut temale mitteomistatava auväljendiga.

Teaduslikke au- ja teenistusastmete väljendeid tuleb käsitleda tingimata kohaliku positiivse õiguse põhimõtete järgi. On sellepärast lubamatu, kui Pariisi tantsuõppar ennast Eestis tituleerib „professeuriks“. Samuti ei ole lubatud, kui arst, kes ei ole tõeliselt omandanud doktori kraadi, kuulutustes ja nimetahvilil sellist auväljendit ometi kasutab.

3. Nimeosisteks tuleb lugeda ka välismaalaste militaar- ja tsiviilauastmeid. Samuti tuleb arvata nende nimede lahustamatuks liitosaks nende seisuslikke tiitleid.

Kuid Eestis seisuslikke tiitleid ei ole. Sellepärast ei ole eesti kodanikkudel ka õigust nõuda sellistele tiitlitele kasutamisekaitset.

Et meil ei ole seisuslikkude tiitlite protsesuaalset kaitset ei

kodu- ega välismaalastele, siis võiks, näiteks, endine mõisnik oma eraelus esineda nii nagu ta esines seisuste ajastul. Meil võidakse lasta ennast seisuslikkude tiitlite kohaselt esitella, võidake märkida neid tiitleid nimekaardile, trükkis ilmutatavaile raamatule, kuid ei võida neid auväljendeid kasutada ametlikkudeks esinemisteks.

Doppelnimede ja pseudonüümide kasutamist ei korraldata nimeõiguse normidega. See küsimus lahendatakse juba administratiivse kutseõiguse, osaliselt aga autoriõiguse normistikkude alusel.³⁵⁾

Ex lib. univ. Dorp.

³⁵⁾ Vrd. A. E. Vorms, O ličnych pravach, Prakt.-teoret. komentarij, I.

A A
7708

37223